

SELF- GUIDING BOOKLET

NEDERLANDSE
VERSIE

**YONA FRIEDMAN –
MOBIELE
TENTOONSTELLING**

YONA FRIEDMAN – MOBIELE TENTOONSTELLING

DUINKERKE / MAUBEUGE / BEAUVAIS EN AMIENS

CNEAI=verzameling - in depot bij de Frac Grand Large — Hauts-de-France.
Gebaseerd op een idee van: Sylvie Boulanger, Keren Detton, Lucy Hofbauer

“Vandaag bouwen we te veel. De aarde is overvol gebouwd, de aarde is overmatig gepland, de aarde is overgecultiveerd. Dat betekent niet dat we geen architecten, planners of boeren nodig hebben, maar we moeten de regels veranderen.”

Yona Friedman

Een leven en een werk in beweging

Survival Architectuur geeft Yona Friedman iets om over na te denken: wat zijn basisbehoeften in een ecosysteem met schaarse hulpbronnen. Hij is geboren in 1923 in Hongarije, begon architectuur te studeren in Boedapest. Deze studie werd onderbroken door de Tweede Wereldoorlog. Als vluchteling in Roemenië beleeft hij de kampen voordat hij zich in een kibboets in Israël vestigt en terugkeert naar de architectuur. Daar ontwikkelt hij een originele benadering van leef-vironement, gebaseerd op de ervaring van de gebruiker.

In 1957 bracht hij de Groupe d'Étude d'Architecture Mobile (GEAM) samen en promoveerde het gebruik van flexibele constructies bestaande uit geprefabriceerde elementen. Zijn ideeën trokken de aandacht van persoonlijkheden als Le Corbusier en Jean Prouvé, die hem uitnodigden om zich in Frankrijk te vestigen. Hij zal zijn ideeën uitwerken en doorgeven via colleges aan de meest prestigieuze Amerikaanse en Europese universiteiten en via meer dan 500 artikelen en publicaties.

Mobiele tentoonstelling, architectuur en samenleven

De titel van deze tentoonstelling is een eerbetoon aan zijn werk *L'Architecture mobile* (1958), waarin Yona Friedman zijn ideeën over een Stad in de Ruimte ontwikkelt. Hij stelt zich modulaire huizen voor die evolueren volgens behoeften die in de loop van de tijd veranderen. Omdat “de menselijke samenleving niet op voorhand te plannen is”, acht hij het gepast om de bewoners de vrijheid te geven om hun leefgebied aan te passen. Deze hoogbouw bevordert stadslandbouw, houdt rekening met demografische veranderingen en beperkte middelen. Ideeën worden concreet in een veelvoud aan modellen en originele tekeningen, die een creatief proces onthullen dat gebaseerd is op economie, recycling en improvisatie.

De kracht van afbeeldingen en symbolen

Yona Friedman, een man van transmissie en dialoog, eerder pragmatisch dan utopisch, ontwikkelde een universele taal die bestaat uit gemakkelijk herkenbare pictogrammen. Zijn strips, of ‘handleidingen’, over huisvesting, gezondheid, voedsel, de stedelijke omgeving en sociale structuren werden op grote schaal verspreid, als onderdeel van zijn missies voor Unesco in de jaren 70. Ze blijven een krachtig middel voor de overdracht van zijn humanistische en positieve ideeën. Het diaporama (slide-show), zowel speels als dynamisch, maakt het mogelijk om complexe systemen van toevoer, netwerken en stromen te begrijpen en om de moeilijkheden van communicatie tussen mensen te benadrukken met een eenvoudige en directe lijn.

Op de grond worden pictogrammen uit zijn woordenboek geleverd (aan te vullen door de lezer). Yona Friedman kiest thema's ('communiceren', 'groeperen', 'improviseren' ...) waaraan hij woorden-beelden associeert op affiniteit. Maar op de vraag om

‘vrijheid’ te illustreren, antwoordt hij: “Vrijheid zelf betekent niets: je kunt het niet tekenen. We kunnen vrij zijn om ... ons te verplaatsen ... te praten ... te eten of te werken, en dat kan ik tekenen.”

De Mobiele Tentoonstelling nodigt dus elke bezoeker uit om betekenis te geven aan woorden, ze met elkaar in verband te brengen en te delen. Yona Friedman is ook de auteur van een dromerig en fantastisch universum, waaruit de tekening van De Eenhoorn is ontstaan. Hij put zijn bronnen uit Afrikaanse, Indiase en Indiaanse verhalen en symbolen en uit zijn eigen persoonlijke mythologieën. Een poëtische manier om ook je dromen te delen.

Opgedragen aan de kunstenaar, architect en stedenbouwkundige Yona Friedman (1923-2020), een jaar na zijn dood. Deze tentoonstelling is gebaseerd op een uitzonderlijke collectie werken bewaard door de CNEAI = in de Frac Grand Large — Hauts-de-France in Duinkerke..

Een tentoonstelling in productie van CNEAI =, Frac Grand Large — Hauts-de-France, Idem + Arts, Le Quadrilatère en Frac Picardie.

Met de steun van het Denise en Yona Friedman Fund en mecenaat RAJA.

De tentoonstelling gaat verder in de Belvédère (5e verdieping) *Pictogrammes (Pictogrammen)* en in de hal AP2 *La Licorne (De Eenhoorn)*.

TEKENING OP DE VLOER VAN HAL AP2: DE EENHOORN

De Eenhoorn is een monumentaal werk ontworpen door stedenbouwkundige, architect en kunstenaar Yona Friedman.

Naast de vele getekende werken die in de jaren zestig werden geïnitieerd en die zowel betrekking hebben op stadsplanning als op de uitvinding van een nieuwe taal, begon Yona Friedman ook nieuwe mythen te construeren die gemaakt waren van geknipt en geassembleerd gekleurd papier. Ze werden oorspronkelijk bedacht om het kantoor van zijn Parijse appartement in te richten, maar deze papierwereld zal zich opdringen in de opeenvolgende leefgebieden van de kunstenaar om uiteindelijk een prominente plaats in te nemen en een groot werk te worden.

De mythe geproduceerd door Yona Friedman (geïnspireerd door *De Vertellingen van 1001 nacht* en traditionele Afrikaanse fabels, alsook door Indiase schilderkunst) biedt een paradijselijke visie op de wereld, gevoed door zijn theorieën over hoe we onze planeet beter kunnen bewonen.

De eenhoorn is een terugkerende figuur in dit universum. Dit legendarische dier, aanwezig in veel Europese, Oosterse en Aziatische mythen, belichaamt twee van Friedman's belangrijkste waarden: vrijheid en geluk.

De eenhoorns worden het echte alter ego van de kunstenaar uit de jaren negentig en vermenigvuldigen zich om uiteindelijk monumentaal te worden, met het voorbeeld van de *Eiffeltoren-Eenhoorn*, gemaakt in 2009 op het eiland Vassivière met dezelfde

afmetingen als de Eiffeltoren. De versie van De Eenhoorn die vandaag in hal AP2 wordt gepresenteerd, is aangepast aan de gigantische afmetingen van dit symbool van het industriële erfgoed van Duinkerke. Gemaakt met spuitverf, nodigt deze tekening door zijn verhoudingen uit om hoogte te winnen om het geheel te zien.

**YONA FRIEDMAN —
PICTOGRAMMEN**

TEKENING OP DE GROND VAN DE BELVÉDÈRE (5^E VERDIEPING): PICTOGRAMMEN

“Als ik een woord zeg, weet ik niet wat de ander begrijpt. Als ik een foto laat zien, begrijpen we hetzelfde.”

Deze woorden van Yona Friedman vatten perfect een van zijn belangrijkste producties samen, de uitvinding van een nieuwe vorm van taal. In 1974 begon Yona Friedman zo aan een levenslang project, namelijk de creatie en publicatie van een nieuw type schrift, in pictogrammen, met als doel uiteindelijk een universeel communicatiesysteem te vormen.

Deze nieuwe woordenschat die voortdurend wordt verrijkt, zal het onderwerp zijn van ‘Manuels’, echte woordenboeken die vanaf de jaren 70 worden verspreid door UNESCO, waar Yona Friedman toen verantwoordelijk was voor informatie. Vormelijk herinneren de pictogrammen aan hiërogliefen die afkomstig zijn van Egyptische of precolumbiaanse beschavingen. Het corpus dat Yona Friedman creëert, baseert zich op tekeningen en weergave van concrete acties.

Elk concept neemt zo onmiddellijk de vorm aan die voor iedereen herkenbaar is, ver weg van de abstractie van de verschillende huidige talen waarvoor de kunstenaar bijzonder op zijn hoede is. De pictogrammen van Yona Friedman vormen uiteindelijk een smeltkroes waarin kunst en communicatie nauw met elkaar verweven zijn. Elk idee wordt op zichzelf al een artistieke uitdrukking, waarvan de briljante eenvoud het voor iedereen bereikbaar maakt.

Door deze utopie van taal probeert Yona Friedman vooral een link te creëren maar ook een nieuwe vorm van uitwisseling, allemaal met als doel het fundamentele recht te bereiken dat hij graag aan de lijst van mensenrechten toegevoegd wilde zien worden: Het recht op begrijpen.